

ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Γράφει ο Δρ Βασίλης Αδραχτάς → Τηλ: 0431262823 → mousaiostheotrelas@yahoo.com.au

Προλεγόμενα σε κάθε μελλοντική θεωρία περί των σχέσεων Εκκλησίας και πολιτικής

(σκέψεις υπό το πρίσμα της Αγίας και Μεγάλης Συνόδου... 20 χρόνια νωρίτερα!)

Πριν από οποιαδήποτε απαρίθμηση δεοντολογικών προτάσεων όσον αφορά τις σχέσεις Εκκλησίας και πολιτικής, θεωρώ απαραίτητες τις εξής παρατηρήσεις εν αναφορά προς τις ιστορικές μορφές που έλαβαν οι εν λόγω σχέσεις. Οι συγκεκριμένες παρατηρήσεις φρονώ, μάλιστα, ότι διατηρούν ακέρια την αξία τους για τη διατύπωση του δέοντος που οφείλει να χαρακτηρίζει αυτές τις σχέσεις τόσο στο παρόν όσο και στο μέλλον. Ειδικότερα, αυτό που θα μπορούσε κανείς να εξαγάγει από μία ιστορική ανασκόπηση των υπό εξέταση σχέσεων είναι τα κάτωθι τρία σημεία: (α) οι σχέσεις Εκκλησίας και πολιτικής –όπως αυτές προκύπτουν πάντα από την ιστορική πράξη– ουδέποτε υπήρξαν σαφώς οριοθετημένες, γεγονός που συνεπάγεται ότι η μορφοποίησή τους σε όλα τα επίπεδα (π.χ. κοινωνική δράση, θεωρία, προσωπικός βίος και οργάνωση) αποτελεί αίτημα και παράγωγο των εκάστοτε ιστορικών αναγκών· (β) σε καμιά περίπτωση δεν επιτρέπεται να ταυτίζεται η θέση και ο ρόλος της Εκκλησίας μέσα στην ιστορία με εκείνον που έχει να διαδραματίσει η πολιτική· και, τέλος, (γ) η δομή και η συλλογικότητα του εκκλησιαστικού βίου συνίστουν καθεαυτά μια *suī generis* πολιτική πραγματικότητα που διαθέτει τον δικό της δυναμισμό στο πλαίσιο των ευρύτερων κοινωνικών σχέσεων.

Επί τη βάση των ανωτέρω παρατηρήσεων, η Εκκλησία θα πρέπει να στέκεται σε απόσταση τόσο από τον τρόπο που ασκείται η πολιτική όσο κι από τον τρόπο που αναπαράγεται η κάθε είδους θρησκευτικότητα. Και η μία και η άλλη αποτελούν σχήματα «αυτού του κόσμου», με τα οποία ο άνθρωπος πασχίζει να επιτύχει την πολύπλευρη αυτοπραγμάτωσή του. Η Εκκλησία όμως συνιστά μέγεθος άλλης τάξεως! Δεν είναι, δηλαδή, ούτε πολιτικό ούτε (απλώς ή εν γένει) θρησκευτικό καθίδρυμα. Βρίσκεται, βέβαια,

μέσα στον κόσμο, αλλά δεν είναι εκ του κόσμου. Γι' αυτό και θεωρούμε πως η πολιτική της παρουσία και δραστηριότητα –μεγάλη που είναι αδύνατον να μην υπάρχουν– πρέπει να συγκροτούνται μακριά από τις ακρότητες που διέπουν τις πολωμένες και πραγματικότητες της θρησκείας και της πολιτικής. Η Εκκλησία οφείλει, εν προκειμένω, να λειτουργεί διαλεκτικά ανάμεσα στην (όποια) θέση της πολιτικής και στην προς αυτήν (τυπική) αντίθεση της θρησκείας, έτσι ώστε να προσφέρει τη σύνθεση ενός εναλλακτικού μοντέλου ζωής και συνείδησης.

Για να γίνει αυτό όντως πραγματικότητα, θα πρέπει αφενός μεν να αξιοποιηθούν δημιουργικά οι πολιτικές διαστάσεις που ήδη ενυπάρχουν στην εκκλησιαστική θεσμική συγκρότηση, αφετέρου δε η αξιοποίηση να λάβει χώρα υπό το πρίσμα των σύγχρονων πολιτικών και θρησκευτικών αιτημάτων του ανθρώπου. Παρόλα αυτά, θα πρέπει κανείς να τονίσει πως το οποίο εναλλακτικό μοντέλο ήθελε προκύψει δεν μπορεί να διεκδικεί ούτε απόλυτη αλήθεια ούτε απόλυτη ισχύ, παρά μόνο συνέπεια στην ουσία του έργου της Εκκλησίας μέσα σε συγκεκριμένες ιστορικές συνθή-

κες και περιστάσεις. Παράλληλα, η μορφή του έργου της Εκκλησίας καλείται να ανταποκρίνεται πάντα στις νέες δομές που εμφανίζονται και επικρατούν. Με τον τρόπο αυτό η Εκκλησία και την εκκοσμίκευσή της αποφεύγει και τη χρησιμοποίηση νέων απαραίτητων στοιχείων του κόσμου δεν αποποιείται.

Αν θα θέλαμε κλείνοντας να εξειδικεύσουμε κάπως τις προτάσεις που μόλις εκθέσαμε, θα μπορούσαμε να διατυπώσουμε τα εξής: (α) η θεολογία οφείλει να έρθει συνειδητά και χωρίς δισταγμούς σε έναν ανοιχτό διάλογο με τον πολιτικό στοχασμό. Όχι για να φανούν τόσο οι διαφορές, που είναι άλλωστε λίγο-πολύ γνωστές, αλλά για να συνειδητοποιήσει η ίδια την πολιτική της δυναμική και να επενεργήσει γόνιμα με νέα κριτήρια πάνω στην πολιτική σκέψη και προβληματική·

(β) οι σχέσεις εκκλησιαστικής διοίκησης και πολιτικής εξουσίας θα ήταν καλό να μην εμπλέκονται η μία με την άλλη, ακόμα κι αν αυτό απαιτούσε τον χωρισμό της μιας από την άλλη. Το τελευταίο είναι προτιμότερο –στα πλαίσια των σχέσεων με μία Πολιτεία που δεν σέβεται την αλήθεια της Εκκλησίας, αλλά απλώς τη χρησιμοποιεί για την εξυπηρέτηση

οικείων κοινωνικών στόχων– διότι επιτρέπει στην Εκκλησία να επιτελεί το έργο της με πλήρη ελευθερία, χωρίς προσκόμματα από την πλευρά των όποιων ταγών της θα βρίσκονταν υπό το κράτος πολιτικών εξαρτήσεων· (γ) η εννοιακή οργάνωση του εκκλησιαστικού σώματος μπορεί και πρέπει να αναδειχθεί στον κατεξοχήν πυρήνα αποκεντρωμένης, συμμετοχικής και ελεύθερης πολιτικής πράξης. Ο τρόπος με τον οποίο θα λειτουργεί οφείλει να μας θυμίζει ζωντανά και πάλι τον τρόπο με τον οποίο οι πρώτες κοινότητες των Χριστιανών πραγματωνόνταν πρωτίστως και κυρίως ως κοινωνική παρέμβαση αλληλεγγύης. Μέσα σ' αυτήν την προοπτική πιστεύουμε πως η κάθε εννοιακή μπορεί να αποδειχθεί ο χώρος της αληθινής προσωπικής (επι)κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα·

(δ) το κήρυγμα και εν γένει ο εκκλησιαστικός λόγος θα πρέπει να κρατά στάση κριτική απέναντι στο ήθος και το ύφος όσων πράττει η εκάστοτε πολιτική εξουσία, ειδάρως κινδυνεύει η ανοχή του να εκληφθεί ως σιωπηρή επιδοκιμασία. Ως μέτρο αυτής της κριτικής μπορεί να χρησιμεύσει ο ξεκάθαρος ευαγγελικός λόγος «ζητείτε πρώτον την βασιλείαν του Θεού»·

και (ε) η Εκκλησία καλείται στις μέρες μας να επανεξετάσει ορισμένα ζητήματα, όπως για παράδειγμα τη θέση και τον ρόλο των γυναικών σε όλους τους τομείς της ζωής του εκκλησιαστικού σώματος, καθώς και τον βαθμό της συμμετοχής των λαϊκών μελών στα θέματα της διοίκησης, που φαίνεται ότι στο πέρασμα των αιώνων έχουν δεχθεί έντονη επίδραση από τα εκάστοτε ιδεολογικά δεδομένα...

(οφείλω, ως φόρο τιμής περισσότερο, να ομολογήσω ότι το κείμενο αυτό στηρίζεται εν πολλοίς σε κεντρικές θέσεις καθηγητών μου και αγαπημένων θεολόγων, όπως του Ολιβιέ Κλεμάν, του Χρήστου Γιανναρά και του Μάριου Μπέγγου).